25. 5. 2005

ID: 33200

Výtržnictví

Objektem trestného činu výtržnictví je občanské soužití. Předmětem ochrany tedy primárně nejsou individuální zájmy jednotlivých občanů (např. jejich zdraví, majetek, čest apod.), nýbrž šířeji pojatý komplex vztahů, jimiž je uspořádána koexistence v určité lokalitě. Z této povahy chráněného zájmu vyplývá, že má-li být nějaké jednání pokládáno za výtržnost, musí se určitým výraznějším způsobem dotýkat veřejného pořádku jako hodnoty, která přesahuje individuální zájmy jednotlivců.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 6 Tdo 814/2003, ze dne 27.8.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání podaném obviněným M. Š., proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 2003, sp. zn. 7 To 558/2002, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu Brno–venkov pod sp. zn. 2 T 293/2002 tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušují usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 2003, sp. zn. 7 To 558/2002, a rozsudek Okresního soudu Brno–venkov ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 2 T 293/2002. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se přikazuje Okresnímu soudu Brno–venkov, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Obviněný M. Š. byl rozsudkem Okresního soudu Brno–venkov ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 2 T 293/2002, uznán vinným, že dne 22. 3. 2002 v době kolem 04.00 hodin v obci R., okres B. – v., na nám. P. v blízkosti N. baru po předchozím slovním konfliktu blíže nezjištěným nožem opakovaně bodl poškozeného J. B., do oblasti horní poloviny těla, v důsledku čehož poškozený utrpěl bodněřeznou ránu délky cca 1,5 cm zevně od pravého ústního koutku, dvě bodněřezné rány na zevní straně horní poloviny pravé paže délky cca 1,5 – 2 cm, bodněřeznou ránu délky cca 1,5 – 2 cm na hrudníku vpravo ve výši cca 5. žebra s následným naříznutím plíce v délce cca 4 cm, dvě bodněřezné rány ve střední části břicha, vlevo délky cca 3,5 cm, vpravo cca 2 cm, kterými došlo k zasažení tlustého střeva, tenkého střeva a závěsu střevního, dále došlo u poškozeného k zakrvácení hrudníku a břicha a k šokovému stavu, přičemž toto zranění omezilo poškozeného v obvyklém způsobu života po dobu nejméně sedmi týdnů a bezprostředně ho ohrozilo na životě.

Takto zjištěné jednání obviněného soud prvního stupně právně kvalifikoval jako trestné činy ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. a výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. a uložil mu za to podle § 222 odst. 1 tr. zák., za použití § 35 odst. 1 tr. zák., úhrnný trest odnětí svobody v trvání čtyř roků, pro jehož výkon jej podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému uložil povinnost nahradit poškozeným J. B. škodu ve výši 17.960,- Kč a V. z. p. Č. r., O. p. B.–v., se sídlem v B., škodu ve výši 102.271,- Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal poškozeného J. B. se zbytkem jeho nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti odsuzujícímu rozsudku podal obviněný odvolání, které projednal Krajský soud v Brně ve veřejném zasedání konaném dne 30. 1. 2003, sp. zn. 7 To 558/2002, a usnesením podle § 256 tr. ř. je zamítl.

Opis usnesení odvolacího soudu byl doručen obviněnému a jeho obhájci JUDr. D. S. shodného dne 7.

3. 2003 a Okresnímu státnímu zastupitelství Brno–venkov dne 6. 3. 2003.

Dne 20. 3. 2003 učinil obviněný prostřednictvím jmenovaného obhájce na poště podání, jehož obsahem bylo dovolání proti usnesení Krajského soudu v Brně a jenž bylo adresováno Okresnímu soudu Brno–venkov. V obecné rovině jednak uvedl, že v dané věci byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného ve veřejném zasedání, přičemž odkázal na § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., a dále namítl, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a na nedostatečně zjištěném skutkovém stavu.

K prvnímu z uplatněných dovolacích důvodů obviněný v podrobnostech uvedl, že pro nemoc se nemohl zúčastnit veřejného zasedání konaného u Krajského soudu v Brně, a přestože předložil příslušné lékařské potvrzení, soud tuto skutečnost nevzal do úvahy a věc projednal v jeho nepřítomnosti. V rámci druhého slovně vyjádřeného důvodu dovolání (bez jeho označení zákonným ustanovením) uplatnil jednak výhrady v tom směru, že právní kvalifikaci skutku a výši uloženého trestu mohla ovlivnit skutečnost, že soud nedostatečně zjistil skutkový stav, když se nevypořádal s rozdílným vylíčením okolností případu tak, jak je líčili jednotliví svědci, a když ponechal bez povšimnutí okolnost, že k předmětnému střetu nedošlo před uvedeným restauračním zařízením, nýbrž ve vzdálenosti téměř 50 m na opačné straně chodníku, jak bylo vyznačeno krevními stopami; současně poukázal na to, že soud nezohlednil skutečnost, že při konfliktu došlo i k jeho poranění, kdy byl škrcen, byly mu vyraženy čtyři přední zuby, což jej dodnes omezuje. Pod druhý jmenovaný důvod dovolatel dále podřadil námitku, že skutek neměl být kvalifikován též jako trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák., neboť činnost, která podle názoru soudu naplňovala samostatně znaky trestného činu výtržnictví, pokryla i (přesněji mělo být byla pokryta již) znaky těžké újmy na zdraví tak, jak má na mysli § 222 tr. zák.

V závěru podaného dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně i usnesení odvolacího soudu a přikázal Okresnímu soudu Brno–venkov, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Jak vyplývá z referátu založeného na č. l. 191 spisu, předseda senátu soudu prvního stupně zaslal v souladu s ustanovením § 265h odst. 2 tr. ř. opis dovolání s upozorněním, že se může k dovolání obviněného vyjádřit a souhlasit s projednáním dovolání v neveřejném zasedání, Nejvyššímu státnímu zastupitelství v Brně, kam bylo doručeno dne 30. 6. 2003.

Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření ze dne 18. 7. 2003 uvedl, že dovolatel uplatnil ve svém podání důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. a také (jak je zřejmé z jeho popisu) důvod vymezený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Přestože neměl k dispozici materiály vztahující se k námitce obviněného o konání jednání odvolacího soudu v jeho nepřítomnosti, měl za to, že jestliže obviněný byl řádně a včas o něm vyrozuměn, nebránila jeho nepřítomnost možnosti veřejné zasedání konat, neboť se nenacházel ve vazbě ani ve výkonu trestu odnětí svobody a jeho osobní přítomnost soud zjevně nepovažoval za potřebnou. Ohledně druhého dovolacího důvodu uvedl, že z námitek v podání obviněného mu odpovídá toliko výhrada, že skutek neměl být právně kvalifikován též jako trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. V této souvislosti zdůraznil, že jednočinný souběh trestných činů ublížení na zdraví podle § 222 tr. zák. a výtržnictví podle § 202 tr. zák. není vyloučen; v daném případě došlo k napadení poškozeného na místě veřejnosti přístupném postupným zasazováním většího počtu bodnořezných ran. Jelikož se nejednalo o útok jednorázový, ale zjevně po určitou dobu trvající, lze takové jednání považovat za výtržnost spáchanou napadením jiného, a tudíž státní zástupce považoval použitou právní kvalifikaci skutku za přiléhavou. Ve vztahu k oběma dovolacím důvodům a uvedeným námitkám obviněného označil pak dovolání za zjevně neopodstatněné a navrhl, aby je Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda jsou v posuzované věci splněny zákonné podmínky přípustnosti dovolání formulované v § 265a tr. ř. Podle odst. 1 citovaného ustanovení lze napadnout dovoláním pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, pokud soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští, přičemž v ustanovení § 265a odst. 2 písm. a) až písm. h) tr. ř. zákonodárce taxativně vymezil, co se rozumí rozhodnutím ve věci samé.

Při posuzování těchto okolností Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest /§ 265a odst. 2 písm. a) tr. ř./. Obdobně shledal, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou /§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř./, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 3 tr. ř.). Rovněž tak konstatoval, že obsah dovolání v zásadě vyhovuje náležitostem vyžadovaným zákonem a formulovaným v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.; v tomto směru Nejvyšší soud poznamenává, že obviněný ve svém mimořádném opravném prostředku sice druhý z uplatněných dovolacích důvodů neoznačil zákonným ustanovením, avšak z jeho slovního popisu (… rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku …) je zcela zřejmé, že měl na mysli důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Po tomto zjištění se Nejvyšší soud dále zabýval otázkou, zda dovolání obviněného z jím namítaných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. d) a g) tr. ř. je opodstatněné.

Podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. lze dovolání podat, byla-li porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Z této zákonné formulace je zřejmé, že uvedený dovolací důvod nemůže spočívat v jakékoli nepřítomnosti obviněného u hlavního líčení nebo veřejného zasedání, ale jen v takové jeho nepřítomnosti, která je v rozporu s konkrétním zákonným ustanovením, podle jehož výslovného příkazu nelze konat hlavní líčení nebo veřejné zasedání bez osobní účasti obviněného.

Otázku přítomnosti osob při veřejném zasedání upravuje obecně ustanovení § 234 tr. ř. Podle jeho odst. 1 veřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu a zapisovatele, a podle odst. 2 nestanoví-li zákon něco jiného, není účast státního zástupce a obhájce při veřejném zasedání nutná. „Něco jiného“ zákon (trestní řád) stanoví např. v § 263 odst. 2 (účast státního zástupce při veřejném zasedání je povinná) a odst. 3 (při veřejném zasedání konaném o odvolání musí obžalovaný mít obhájce ve všech případech, kdy ho musí mít při hlavním líčení).

Obecné ustanovení § 234 odst. 1 tr. ř. přítomnost obviněného při veřejném zasedání neupravuje. Na nutnost jeho účasti při něm lze proto usuzovat buď podle toho, zda jej soud ve smyslu ustanovení § 233 odst. 1 tr. ř. o veřejném zasedání pouze vyrozuměl, nebo zda jej k němu předvolal (v tomto druhém případě dal zřetelně najevo, že bez přítomnosti obviněného nemůže věc rozhodovat), anebo s ohledem na ustanovení § 263 odst. 4 tr. ř., podle něhož v nepřítomnosti obviněného, který je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, lze veřejné zasedání odvolacího soudu konat jen tehdy, jestliže obviněný výslovně prohlásí, že se účasti při veřejném zasedání vzdává. Ustanovení § 263 je přitom speciálním pro řízení u odvolacího soudu; z ustanovení § 238 odst. 1, podle něhož na veřejnost, řízení, počátek a odročení veřejného zasedání se užije přiměřeně ustanovení o hlavním líčení, nevyplývá, že by se ustanovení o hlavním líčení mělo přiměřeně užít i na přítomnost obviněného při veřejném zasedání.

V daném případě obviněný M. Š. v době konání veřejného zasedání ve vazbě ani ve výkonu trestu odnětí svobody nebyl, proto případná aplikace ustanovení § 263 odst. 4 tr. ř. v úvahu nepřichází. Jde přitom o jediné ustanovení trestního řádu, které vymezuje podmínky, za nichž lze konat veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, resp. opačně vzato jediné ustanovení, z něhož lze dovodit, ve kterých případech je podle zákona účast obviněného při veřejném zasedání nezbytná. Logický a systematický výklad citovaného ustanovení pak vede k závěru, že veřejné zasedání v řízení u

odvolacího soudu lze konat v nepřítomnosti obviněného, jenž není ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody, zásadně za předpokladu, že k němu byl včas a řádně předvolán nebo o něm vyrozuměn. Jestliže se k veřejnému zasedání v takovém případě nedostaví, je možno veřejné zasedání provést i v jeho nepřítomnosti, není-li jeho účast nezbytná s ohledem na skutečnost, že ve veřejném zasedání má být provedeno dokazování. Na nezbytnost přítomnosti obviněného u veřejného zasedání by však bylo možno usuzovat i tehdy, pokud se soud rozhodl obviněného k němu předvolat, čímž dal jednoznačně najevo, že v jeho nepřítomnosti nemůže jednat a rozhodovat.

V této souvislosti je třeba připomenout rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2001, sp. zn. 3 Tz 58/2001 (publikovaný v Souboru rozhodnutí NS, Svazek 5,T 137.), v jehož právní větě č. 2 je uvedeno: Podmínky pro konání veřejného zasedání odvolacího soudu jsou zásadně odlišné od podmínek pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného. Na rozdíl od hlavního líčení se obviněný k veřejnému zasedání odvolacího soudu předvolává, jen je-li jeho účast při něm nutná; v ostatních případech se o veřejném zasedání pouze vyrozumí (§ 233 odst. 1 věta první tr. ř.). Je-li však obviněný k veřejnému zasedání, byť nadbytečně, předvolán a v předvolání poučen, že jeho účast při něm je nutná, nelze veřejné zasedání konat v jeho nepřítomnosti.

Tento judikát ztratil na aktuálnosti a bezvýhradné použitelnosti dnem 1. 1. 2002, kdy nabyla účinnosti novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., která do určité míry setřela rozdíl mezi důsledky předvolání a vyrozumění obviněného k veřejnému zasedání. Výše citovaného obecného ustanovení § 233 odst. 1 tr. ř. o přípravě veřejného zasedání se sice nedotkla, ale v § 263 odst. 6 poslední věta tr. ř. nově stanovila, že není-li obviněný přítomen, ač byl řádně předvolán, má se za to, že s přečtením protokolů o výslechu svědků a znalců souhlasí. Jde o speciální ustanovení, které platí pro řízení před odvolacím soudem a veřejné zasedání konané v nepřítomnosti obviněného, jenž byl k němu řádně předvolán, nejen připouští, ale dokonce nastoluje zákonnou fikci, že obviněný souhlasí s doplněním či opakováním dokazování přečtením protokolů o výslechu svědků a znalců. Je však třeba zdůraznit, že použití této zákonné fikce bude nepochybně podmíněno (byť to v citovaném speciálním ustanovení není výslovně uvedeno) tím, že obviněný byl na tyto skutečnosti v předvolání upozorněn. Jen tehdy bude totiž možno považovat předvolání za řádné (analogicky ve smyslu § 211 odst. 1 poslední věta tr. ř.).

Provedení veřejného zasedání v nepřítomnosti obviněného v obecné rovině brání rovněž zásada vyjádřená v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (publikované pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů), podle něhož každý má právo, aby jeho věc byla projednána … v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem je i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva považováno za základní prvek práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb., ve znění č. 41/1996 Sb. a č. 243/1998 Sb.). Citovaná ustanovení se musí uplatnit zejména za situace, kdy obviněný řádně a včas soudu oznámí, že se nemůže veřejného zasedání z objektivních důvodů zúčastnit, a případně vyjádří zájem na tom, aby se jej mohl zúčastnit v budoucnu (např. tím, že požádá o jeho odročení).

Zbývá proto posoudit otázku, zda projednáním odvolání obviněného při veřejném zasedání v jeho nepřítomnosti byl obviněný natolik zkrácen na svých obhajovacích právech, aby to zakládalo dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. (tj. byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného ve veřejném zasedání).

Z tohoto pohledu mají zásadní význam nejen všechna shora citovaná zákonná ustanovení, ale i fakta zjištěná ze spisu. Na jeho č.l. 176 je založen referát předsedy senátu odvolacího soudu ze dne 20. 12. 2002, z něhož je zřejmé, že obviněný byl k veřejnému zasedání na den 30. 1. 2003 předvolán. Referát sice neobsahuje údaj, který ze vzorů Skupiny „tr. ř.“ (srov. Sdělení Ministerstva spravedlnosti ze dne 1. února 2002, č. j. 514/2001-org. o vydání vzorů „tr. ř., o. s. ř., k. ř., d. ř.“, doporučených pro použití

v trestním a občanském soudním řízení), není však pochyb o tom, že obviněnému byl zaslán vzor č. 8 tr. ř. (č. l. 177 spisu). Tento vzor předvolání obsahuje poučení, že přítomnost obviněného při veřejném zasedání je nutná a nedostaví-li se bez dostatečné omluvy, může být předveden a potrestán pořádkovou pokutou do 50.000,- Kč (§ 66 a § 90 tr. ř.). Pokud by měl být obviněný o veřejném zasedání pouze vyrozuměn, musel by mu být zaslán vzor č. 7a tr. ř. (viz shora citované Sdělení), který obsahuje poučení, že veřejné zasedání se může konat i v jeho nepřítomnosti.

Podle tzv. doručenky připojené k uvedenému referátu obviněný převzal předvolání k veřejnému zasedání dne 9. 1. 2003, byl tedy předvolán včas (§ 233 odst. 2 tr. ř.). Toto předvolání je založeno na již uvedeném č. l. 177 spisu spolu s lékařským potvrzením MUDr. A. T. ze dne 29. 1. 2003, z něhož vyplývá, že obviněný trpí akutním katarem horních cest dýchacích při chronickém onemocnění dýchacích cest s tím, že mu lékař doporučil klidový režim doma na lůžku po dobu jednoho týdne. Na uvedeném lékařském potvrzení je otištěno razítko s označením: Krajský soud v Brně, a méně čitelnými údaji došlo 30. 1. zřejmě 2003 … osobně zřejmě předává. V protokole o veřejném zasedání založeném na č. l. 178 a 179 spisu je pak mimo jiné uvedeno: Přečteno lékařské potvrzení z 29. 1. 2003, týkající se současného zdravotního stavu obžalovaného. Prohlášeno Usnesení, že bude jednáno a rozhodnuto v nepřítomnosti obžalovaného. Obhájce obviněného, který byl veřejnému zasedání přítomen, neuvedl (alespoň z obsahu protokolu to není patrné) žádné okolnosti, jimiž by nepřítomnost obviněného vysvětloval či omlouval, nebo na základě nichž by dokonce požadoval odročení veřejného zasedání.

Uvedené skutečnosti na jedné straně dokumentují, že postup obviněného nesvědčí o jeho dostatečné procesní opatrnosti, neboť lékařská zpráva byla odvolacímu soudu předána až v den konání veřejného zasedání a nebyla k ní připojena žádost o odročení veřejného zasedání, na druhé straně přece jen svědčí pro závěr o naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

Především je třeba akcentovat, že obviněný M. Š. byl sice včas (nikoli však řádně, jak to ještě bude dále rozvedeno) předvolán k veřejnému zasedání nařízenému na den 30. 1. 2003 v 9,45 hod., k němuž se však nedostavil jen z důvodu nemoci, tj. objektivní příčiny, kterou dokladoval příslušným lékařským potvrzením podaným spolu s originálem předvolání Krajskému soudu v Brně téhož dne. Přestože z formy a způsobu jeho podání není zřejmé, že by současně požádal o odročení předmětného jednání, je třeba z logiky věci dovozovat, že předloženými listinami chtěl svou nepřítomnost u něj omluvit a současně vyjádřit zájem veřejného zasedání se zúčastnit. Nelze totiž odhlížet od faktu, že odvolací soud obviněného k veřejnému zasedání předvolal a zároveň jej poučil shora uvedeným způsobem, takže považoval jeho přítomnost u něj za nutnou. Obviněný se proto mohl zcela oprávněně domnívat, že bez jeho přítomnosti, navíc za podmínky, že svou neúčast předloženou lékařskou zprávou dostatečně omluví, nebude veřejné zasedání konáno a bude odročeno. Je tomu tak bez ohledu na to, že obviněný sám, ale ani prostřednictvím svého obhájce, o jeho odročení výslovně nepožádal. Onemocnění obviněného bylo zřejmě náhlé a vyžadovalo klid doma na lůžku (lékařská zpráva s tímto doporučením byla vystavena v den předcházející veřejnému zasedání), takže lze usuzovat, že obviněný se sám k soudu dostavit nemohl (z podacího razítka na lékařské zprávě není zřejmé, že podání učinil právě on), a ani nemusel mít reálnou šanci zpravit svého obhájce o svém zdravotním stavu a jeho prostřednictvím požadovat odročení veřejného zasedání.

K tomu přistupuje již shora zmíněná skutečnost, že předvolání obviněného k veřejnému zasedání před odvolací soud nebylo řádné. Použitý tiskopis vzoru 8 tr. ř. obsahující poučení, že přítomnost obviněného při veřejném zasedání je nutná a nedostaví-li se bez dostatečné omluvy, může být předveden a potrestán pořádkovou pokutou do 50.000,- Kč (§ 66 a § 90 tr. ř.), nejen vyvolává dojem, ale dokonce utvrzuje v přesvědčení, že v nepřítomnosti (obviněného) veřejné zasedání nelze konat. Přestože od 1. 1. 2001 po účinnosti novely č. 265/2001 Sb. nelze bezezbytku aplikovat shora citované závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2001, sp. zn. 3 Tz 58/2001 (zejména v

části o nemožnosti konat veřejné zasedání, k němuž byl obviněný, byť nadbytečně, předvolán a v předvolání poučen, že jeho účast při něm je nutná), přece jen i za stávající právní úpravy je třeba považovat (právě s ohledem na analogické použití § 211 odst. 1 poslední věta tr. ř.) za řádné předvolání obviněného k veřejnému zasedání jen takové, které bude obsahovat i upozornění, že veřejné zasedání bude možno konat (a provádět v něm důkazy) i v případě, že se k němu nedostaví.

Za uvedených okolností bylo konání veřejného zasedání před odvolacím soudem bez účasti obviněného M. Š., byť k němu došlo po vyhlášení příslušného usnesení odvolacím soudem, v rozporu s výše citovanými ustanoveními (trestního řádu, Listiny základních práv a svobod, Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) a v důsledku toho závažným zásahem do práva obviněného na projednání věci v jeho přítomnosti, přičemž obviněný svým přístupem k trestnímu řízení nezapříčinil, že tohoto svého práva před odvolacím soudem nemohl využít.

Druhým důvodem, o nějž obviněný opřel svoje dovolání, byl ten, který je uveden v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Podle tohoto ustanovení lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možné namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoliv šlo o jiný trestný čin nebo nešlo o žádný trestný čin; dále pak lze namítat vadnost jiného hmotně právního posouzení, které spočívá v nesprávném posouzení některé další otázky, nespočívající přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v posuzování jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva zejména trestního, ale případně i jiných právních odvětví. Není však možné namítat nesprávnost samotných skutkových zjištění ani nesprávnost hodnocení důkazů.

Důvody dovolání jako specifického mimořádného opravného prostředku, který byl nově zaveden zákonem č. 265/2001 Sb., jsou koncipovány v ustanovení § 265b tr. ř. tak, že dovoláním není možné napadat skutková zjištění ani způsob hodnocení důkazů. Nejvyšší soud není další odvolací instancí, nemůže přezkoumávat a posuzovat postup hodnocení důkazů soudy obou stupňů. V dovolacím řízení je naopak zásadně povinen vycházet z jejich skutkových zjištění a teprve v návaznosti na zjištěný skutkový stav posuzovat hmotně právní posouzení skutku.

Část dovolacích námitek v podaném mimořádném opravném prostředku obviněného M. Š., které tento pod citovaný důvod dovolání podřadil, tvoří výhrady primárně skutkové. Obviněný namítá, že soud zjistil nedostatečně skutkový stav, že se nevypořádal s rozpory ve svědeckých výpovědích, nepřihlédl k okolnosti, že ke střetu nedošlo před restauračním zařízením, nýbrž ve vzdálenosti téměř 50 m na opačné straně chodníku, a rovněž nezohlednil, že současně došlo i k jeho poranění, což v souhrnu mohlo ovlivnit právní kvalifikaci skutku a výši uloženého trestu. Pokud by podané dovolání ve vztahu k dovolacímu důvodu vymezenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obsahovalo jen uvedené výhrady, nešlo by o námitky podle tohoto zákonného ustanovení, ale o námitky jiné, které stojí mimo jeho rámec. V této souvislosti je třeba rovněž zdůraznit, že nestačí jen formální odkaz na příslušné zákonné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, nýbrž obsah konkrétně uplatněných námitek, tvrzení a názorů, o něž je v dovolání existence určitého dovolacího důvodu opírána, musí zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř. skutečně věcně odpovídat.

Obviněný M. Š. však v rámci předmětného důvodu dovolání namítl i nesprávnou právní kvalifikaci daného skutku rovněž jako trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. Takovou výhradu je třeba považovat za námitku, kterou lze pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. podřadit. Případná chybná aplikace citovaných zákonných ustanovení soudy prvního i druhého stupně by totiž mohla vést k rozhodnutí, které spočívá na „nesprávném právním posouzení skutku“.

Nejvyšší soud proto podle § 265i odst. 3 tr. ř. musel přezkoumat zákonnost a odůvodněnost napadeného výroku usnesení soudu druhého stupně, a to v rozsahu a z důvodu zmíněného v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Po tomto přezkoumání Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v uvedeném rozsahu je podané dovolání opodstatněné, a protože bylo důvodně podáno dovolání proti výroku o vině, přezkoumal podle § 265i odst. 4 tr. ř. v návaznosti na vytýkané vady i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad. K závěru o důvodnosti podaného dovolání z dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud dospěl na podkladě následujících skutečností.

Podle § 120 odst. 3 tr. ř. výrok rozsudku, jímž se obviněný uznává vinným, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedení všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Ve skutkové větě výrokové části rozsudku tudíž musí být popsány všechny znaky skutkové podstaty daného trestného činu, a to slovním vyjádřením všech okolností, které v konkrétném případě vytváří znaky tohoto trestného činu. Popis skutku proto nemůže být libovolný, ale musí vyjadřovat všechny skutečnosti významné pro právní kvalifikaci.

O správné právní posouzení skutku se jedná tehdy, když popis skutku ve výroku rozsudku uvedený je v souladu s právní větou, obsahující formální zákonné znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu (a současně skutek dosahuje potřebný stupeň společenské nebezpečnosti). Naproti tomu o nesprávné právní posouzení se jedná v případě, že popis skutku vyjádřený ve skutkové větě výroku rozsudku bezezbytku neodpovídá formálním znakům použité skutkové podstaty trestného činu vyjádřeným v právní větě výroku. Z logiky věci plyne, že o nesprávné právní posouzení skutku by se jednalo též v případě, kdy sice skutková věta i právní věta výroku jsou v souladu, avšak skutek nedosahuje potřebného stupně společenské nebezpečnosti.

Nejvyšší soud rovněž považuje za potřebné zmínit, že jednočinný souběh trestného činu výtržnictví s trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 tr. zák. není vyloučen.

Uvedené skutečnosti bylo zapotřebí akcentovat ještě předtím než bude zaměřena pozornost na formální a materiální znaky trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. Skutek, jímž byl obviněný uznán vinným, totiž spočíval v tom, že dne 22. 3. 2002 v době kolem 04.00 hodin v obci R., okres B. – v., na nám. P. v blízkosti N. baru po předchozím slovním konfliktu blíže nezjištěným nožem opakovaně bodl poškozeného J. B. do oblasti horní poloviny těla, v důsledku čehož poškozený utrpěl bodněřeznou ránu délky cca 1,5 cm zevně od pravého ústního koutku, dvě bodněřezné rány na zevní straně horní poloviny pravé paže délky cca 1,5 – 2 cm, bodněřeznou ránu délky cca 1,5 – 2 cm na hrudníku vpravo ve výši cca 5. žebra s následným naříznutím plíce v délce cca 4 cm, dvě bodněřezné rány ve střední části břicha, vlevo délky cca 3,5 cm, vpravo cca 2 cm, kterými došlo k zasažení tlustého střeva, tenkého střeva a závěsu střevního, dále došlo u poškozeného k zakrvácení hrudníku a břicha a k šokovému stavu, přičemž toto zranění omezilo poškozeného v obvyklém způsobu života po dobu nejméně sedmi týdnů a bezprostředně ho ohrozilo na životě.

Z tzv. právní věty výroku o vině rozsudku nalézacího soudu je zřejmé, že tento soud učinil právní závěr v tom směru, že popsaným jednáním se obviněný dopustil na místě veřejnosti přístupném výtržnosti tím, že napadl jiného. To zopakoval i na str. 7 odůvodnění svého rozhodnutí, kde v této souvislosti prakticky jen slovy zákona uvedl: … a současně tím, že napadl poškozeného na místě veřejnosti přístupném, naplnil všechny zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák … Odvolací soud skutková zjištění soudu prvního stupně bezezbytku převzal, ztotožnil se rovněž s právním posouzením předmětného skutku (… soud prvního stupně

rovněž jednání obžalovaného po právní stránce správně kvalifikoval … - str. 3 usnesení) a pochybení neshledal ani ve výroku o trestu.

Z rozhodnutí odvolacího a předtím i nalézacího soudu tak plyne, že popsané jednání obviněného považoval za výtržnické proto, že obviněný fyzicky napadl poškozeného tím způsobem, že jej opakovaně bodl nožem a že se tak stalo na místě veřejnosti přístupném. To samo o sobě ovšem k naplnění zákonných znaků shora jmenovaného trestného činu nestačí.

Trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. spáchá ten, kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí historickou nebo kulturní památku, hrob nebo jiné pietní místo anebo hrubým způsobem ruší shromáždění nebo obřad občanů. Jedná se o trestný čin zařazený do hlavy páté trestního zákona, tedy takový, který chrání občanské soužití před jeho hrubým narušováním.

Z uvedeného systematického začlenění trestného činu výtržnictví vyplývá, že jeho objektem je občanské soužití. Předmětem ochrany tedy primárně nejsou individuální zájmy jednotlivých občanů (např. jejich zdraví, majetek, čest apod.), nýbrž šířeji pojatý komplex vztahů, jimiž je uspořádána koexistence v určité lokalitě. Z této povahy chráněného zájmu je třeba dovodit, že má-li být nějaké jednání pokládáno za výtržnost, musí se určitým výraznějším způsobem dotýkat veřejného pořádku jako hodnoty, která přesahuje individuální zájmy jednotlivců.

Z tohoto pohledu se nalézací soud a posléze i odvolací soud právním posouzením skutku blíže nezabýval. Soudy obou stupňů tedy blíže nezdůvodnily, na základě jakých skutečností dospěly k závěru, že jednáním obviněného byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák.

Výtržností je přitom jednání, které závažným způsobem narušuje veřejný klid a pořádek, a je pro ni typický zjevně neuctivý a neukázněný postoj pachatele k zásadám občanského soužití. Jde zpravidla o násilný nebo slovní projev takového charakteru, že hrubě uráží, vzbuzuje obavy o bezpečnost zdraví, majetku nebo výrazně snižuje vážnost většího počtu osob současně přítomných (srov. rozhodnutí č. 44/1990 Sb. rozh. tr.). Ovšem nikoli každé napadení, byť k němu dojde veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném, je nutně výtržností podle § 202 odst. 1 tr. zák. (k tomu viz rozhodnutí č. 40/1977 Sb. rozh. tr.).

Trestní zákon však v citovaném ustanovení uvádí jen demonstrativní výčet jednání, která mají povahu výtržnosti (a hrubé neslušnosti), a jejich další možné formy ponechává na výkladové praxi. Z ní je patrné, že hrubou neslušností nebo výtržností mohou být jak fyzické útoky proti osobám a věcem, tak i verbální projevy určitého charakteru, obojí pak učiněné veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Formy výtržnického jednání však musí narušovat občanské soužití (jmenovaný trestný čin je jedním z trestných činů hrubě narušujících občanské soužití) hrubě, tj. ve zvýšené míře, takže méně závažné projevy narušení tohoto soužití nemohou postačovat. O hrubé narušení občanského soužití půjde zejména v případech, kdy posuzované jednání má charakter zjevné svévole, bezohlednosti a zpravidla také určité vyhraněné jednostrannosti v tom, že pachatel sleduje prosazení svého – ze společenského hlediska nepřijatelného – zájmu na úkor zájmů ostatních občanů.

Ze všech uvedených hledisek se ovšem soudy obou stupňů s právním posouzením zjištěného skutku nevypořádaly, proto závěr o jimi použité právní kvalifikaci nejenže vzbuzuje pochybnosti, ale navíc je i obtížně přezkoumatelný. Vzhledem k místu útoku a zejména způsobu napadení a charakteru zranění poškozeného obviněným je možné se domnívat, že právě tyto okolnosti byly pro rozhodující soudy určujícími v rámci zvažování právní kvalifikace, neboť zcela jistě jimi obviněný naplnil formální znaky předmětného trestného činu.

Obdobné výhrady platí ve vztahu k posouzení stupně nebezpečnosti činu pro společnost (§ 3 odst. 2, 4 tr. zák.); Nejvyšší soud pro úplnost uvádí, že ačkoliv obviněný ve svém podání výslovně na jmenovaná zákonná ustanovení neodkázal, lze podle jeho obsahu dovodit, že v rámci námitek k právní kvalifikaci daného skutku je měl rovněž na mysli. I v tomto směru chybí v odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů jakékoliv úvahy. Z hlediska materiální stránky trestného činu výtržnictví podle § 202 tr. zák. je přitom nutné uvážit zejména intenzitu, rysy a průběh útoku (zda šlo o slovní či jiné, nebezpečnější projevy), posoudit okolnosti, za nichž byl čin spáchán (zda se tak stalo na pracovišti, na ulici, v restauraci, na shromáždění občanů, v denní či noční době, jaký byl počet pachatelů), dále zjišťovat pohnutku činu (např. arogance vůči ostatním občanům, vyprovokování), zhodnotit následky (zejména poranění osob, poškození věcí) a zhodnotit osobu pachatele (jeho dosavadní způsob života, povahové vlastnosti, kriminální minulost) apod. (k tomu možno srovnat rozhodnutí publikované pod č. 4/1976 Sb. rozh. tr.).

Aniž by Nejvyšší soud předjímal způsob budoucího rozhodnutí odvolacího soudu, musí zdůraznit, že jakkoliv je fyzické napadení jednoho občana druhým obecně neakceptovatelné a v posuzované věci k němu došlo zvlášť surovým způsobem s tím, že jeho následkem došlo k vážnému ohrožení života poškozeného, jemuž jím byla způsobena vážná porucha zdraví, která jej omezila v obvyklém způsobu života po dobu nejméně sedmi týdnů, nelze v daném případě přehlížet, že šlo o konflikt, který se týkal individuálních zájmů obou účastníků, odehrál se výlučně mezi nimi, sice na místě veřejnosti přístupném, avšak v době kolem čtvrté hodiny ranní, kdy mu nikdo jiný nebyl přítomen, nedotkl se ostatních občanů a neznamenal ani podstatnější narušení nebo ohrožení veřejného pořádku.

Nejvyšší soud vzhledem ke všem těmto skutečnostem dospěl k závěru, že rozsudek Okresního soudu Brno–venkov a usnesení Krajského soudu v Brně spočívají na nesprávném právním posouzení skutku, jak mu oprávněně vytýká dovolání obviněného podané na podkladě dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud shledal podané dovolání důvodným z obou tvrzených dovolacích důvodů, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 2003, sp. zn. 7 To 558/2002, a rozsudek Okresního soudu Brno–venkov ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 2 T 293/2002, a současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Konečně podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu Brno–venkov, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Po zrušení uvedených rozhodnutí se trestní věc obviněného M. Š. dostala do stadia řízení před soudem prvního stupně. Povinností Okresního soudu Brno–venkov bude při dodržení všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního řádu věc projednat a učinit v ní zákonu odpovídající rozhodnutí. Nejvyšší soud ponechává zcela na úvaze soudu prvního stupně, zda bude považovat za potřebné doplnit dokazování u hlavního líčení či nikoli, aby po vyhodnocení všech provedených důkazů postupem podle § 2 odst. 6 tr. ř. zjistil skutkový stav věci v rozsahu předpokládaném v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. a ten v souladu se zákonem právně posoudil.

Po zrušení uvedených rozhodnutí se trestní věc obviněného M. Š. dostala do stadia řízení před soudem prvního stupně. Povinností Okresního soudu Brno-venkon bude při dodržení všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního řádu věc projednat a učinit v ní zákonu odpovídající rozhodnutí. Nejvyšší soud ponechává zcela na úvaze.

Závěrem Nejvyšší soud pro úplnost upozorňuje, že napadená rozhodnutí byla zrušena jen v důsledku dovolání podaného obviněným, a proto ve smyslu ustanovení § 265s odst. 2 tr. ř. nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch.

Rovněž tak je nutno připomenout i ustanovení § 265s odst. 1 tr. ř., které je nutno při dalším rozhodování respektovat.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Opatrovník (zmocněnec) poškozeného (exkluzivně pro předplatitele)
- Právní styk s cizinou (exkluzivně pro předplatitele)
- Podjatost soudce
- Poškozený (exkluzivně pro předplatitele)
- Odejmutí věci soudci
- Přerušení výkonu trestu odnětí svobody
- Účinné vyšetřování (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávný úřední postup
- Adhezní řízení
- Poučení o přípustnosti dovolání v trestním řízení (exkluzivně pro předplatitele)